

Gamle Minder.

Af **G. Fr. A. Graae**. Meddelt af cand. juris **Th. Graae**.

Næst at bemærke, at disse Optegnelser ere nedskrevne i 1876, skal her meddeles nogle biografiske Oplysninger om Forfatteren:

Efter i 1833 at have taget theologisk Embedsexamen med første Karakter var han et Aarstid Huslærer paa Engelsholm hos Generalkrigskommissær Petersen. I Februar 1836 blev han personel Kapellan i Lindelse, 1839 Sognepræst for Marie Magdalene og Koed, og i 1848 ansat som Præst ved St. Cathrine Kirke i Ribe. Den 1. Maj 1851 erholdt han Udnævnelse som Præst ved den fri danske Menighed i Flensborg, der var bleven oprettet ved kgl. Rescript af 10 December 1850.

Da Pastor Graae kom til Flensborg, var der hverken dansk Menighed eller danske Skoler. Ved hans Afskedigelse den 20 August 1864 bestod Menigheden af 5—600 Familier, og i de tre danske Bøgerskoler var der 500 Børn. Under sit Ophold i Flensborg var Pastor Graae Medlem af det theologiske Examinations-Kollegium for Hertugdømmet Slesvig og den 22 November 1860 valgtes han til Stænderdeputeret. I 1853 blev han udnævnt til Ridder af Dannebrog.

1867 udnævntes Pastor Graae til Sognepræst for Idestrup paa Falster. I 1885 tog han sin Afsked og døde den 22 Juni 1886 i Kjøbenhavn.

Foruden nogle Lejlighedstaler har Pastor Graae udgivet to Prædikensamlinger og derhos i Blade og Tidsskrifter skrevet om forskellige Emner. Efter hans Død er udkommet „48 og 64“ samt „Mellem Krigene“, indeholdende hans Dagbogsoptegnelser m. m.

Bøstrup Præstegaard.

(1810—1816).

Den 23 August 1810 blev jeg født i Bøstrup Præstegaard paa Langeland. Efter min Farfader blev jeg kaldt Gomme, efter min Mormoder Frederik og August efter den Maaned, hvori jeg kom til Verden. Min Fader, Christen Graae, som var Sognepræst i Bøstrup fra 1803—1852, nedstammede fra en gammel Kjøbmandsslægt i Svendborg, der oprindeligt var kommen fra Jylland. Min Moder, Birthe Lorentse f. Brandt, hørte til en hundreaarig

langelandsk Præstefamilie, der stammede fra Ærø. Hendes Fader, Sognepræst Hans Brandt i Tryggeløv, var gift med Frederikke Jessen, som nedstammede fra den bekendte Provst, Slesvigeren Jesse Jessen i Nykjøbing paa Falster (1658), hvis Søn, Magister Frederik Jessen, var Præst i Idestrup fra 1695—1731, og hvis Sønesøn Frederik J., residerende Kapellan i Rødby, var Fader til min Mormoder.

Gjennem de to Familier Brandt og Jessen kan jeg saaledes paa mødrene Side føre min Slægt tilbage til det mig saa kjære Slesvig, hvor der endnu i Slutningen af forrige Aarhundrede levede en Hofraad Jessen i det Sundevedske. Om Graae'rne, som en Fætter, der gav sig af med Heraldik, har ment, skulde nedstamme fra Ridder Karl Graae i det 13de Aarhundrede, paa Grund af en formentlig Lighed mellem dennes Vaaben og et ved en Ildebrand tabt Familiesejl, lader jeg staa ved sit Værd som et Curiosum. Fra min Fader og Farfader har jeg arvet et uplettet Navn, og jeg ønsker kun, at det maa gaa i Arv til Børn og Børnebørn, fra Slægt til Slægt.

Et Par karakteristiske Anekdoter maa jeg dog anføre om nogle af de Gamle.

Min Farfader, Gomme Graae — der ligesom hans Fader, Christen Knudsen Graae, beboede den af sidstnævnte byggede Gaard paa Tullebrinke i Svendborg — nød for sin Retskaffenhed saa stor Tillid som Kjøbmand, at det aldrig faldt Nogen ind at gjøre Indvendinger mod den Pris, han satte paa Kornet. En Bonde maa dog en Gang have været af en anden Mening. Men da han dristede sig til at spørge, maaske lidt næsvist: „Ja, hvad skal jeg saa have?“ — „Det skal Du have,“ svarede den Gamle, idet han gav Bonden en paa Øret. — Det var den Gang.

Han døde i sit 61de Aar den 17 November 1804, og i Avisen sattes ham et Minde, der vidner om, hvor agtet han var. Jeg kan derfor ikke nægte mig den Fornøjelse at afskrive Verset:

Her hviler Støvet af en Mand, hvis ædle Hjerte,
Hvis sjeldne, sunde Sjæl vil savnes længe her:
Som ikkuns fælles Gavn og Ret og Fred begjærte,
Som var i Live for enhver, ham kjendte, kjær.

Han aldrig viget af fra Retfærds rene Veje;
 En Christens Vandel var hans Ære, Lyst og Fryd,
 En god Samvittighed til Dødens Stund at eje
 Var Maalet for hans Daad, og Lønnen for hans Dyd.
 Som Ægtemage og som Fader staar hans Minde
 Uglemmeligt og dybt i Efterladtes Bryst:
 For Undertrykte Raad og virksom Hjælp at finde,
 For Armød Lindring, var og blev hans Sjæle-Lyst.
 Fred over Dine Ben — retskafne Mand og Fader!
 Din redelige Sjæl alt nyder Himmelfred;
 Velsignende Dit Navn, Dit Gravsted vi forlader,
 Vor Sorrig lindres kun ved Din Lyksalighed.

Det er jo gammeldags, men for sin Tid dog et smukt Vidnesbyrd.

Da min Fader skulde studere, blev han tilligemed et andet ungt Menneske sat i Huset hos Degnen Holck i Hesselager, der var Student. Det var en dygtig, men streng Mand, som en Dag havde banket den anden Elev. Da min Fader ikke vilde udsætte sig for, at Turen næste Dag skulde komme til ham, saa gik han bort uden at spørge om Forlov. Og da hans Fader fandt, at det var i sin Orden, blev han sendt til Kjøbenhavn og Aaret efter privat dimitteret. Han fik rigtignok kun Haud til Artium, men blev indkaldt til anden Examen, saa han viste, hvad han dueede til, da han løb bort fra Degnen i Hesselager, der forøvrigt senere besøgte min Fader i Bøstrup, hvor jeg har set den endnu kraftige og ret joviale gamle Mand.

Min Morfader, gamle Hans Brandt i Tryggeløv, var meget gemytlig og spøgefuld. Det morede ham, naar han besøgte os i Bøstrup, at faa mig til at sige „han“ til ham. Da han en Gang var i Selskab paa Hjortholm — en Herregaard i Annexet Fodslette —, blev der ved en given Lejlighed talt lidt Fransk, som en af de Tilstedeværende ærgrede sig over ikke at kunne forstaa. Gamle Morfader hvidskede da til ham: „Aa, De kan jo bare sige: baise mon cul!“

Min Mormoder kunde til Nøds trække paa Smilebaandet, naar den elskværdige gamle Mand kom med sine Skjelmerier. At hun ikke just var til at spøge med, viste hun dog ved det Svar, hun en Gang gav Fru Kragenskjold paa det samme Hjortholm, der tilhørte denne Dame, som havde været gift med en

Præst i Tranekjær, men var renommeret for sit intime Forhold til en af de gamle Grever, som efter Mandens Død havde faaet hende nobiliteret, rigtignok ikke for hendes Dyds Skyld. Hun saa rimeligvis skjævt til sin nuværende Præstekone, der var en meget gudfrygtig og ærbar Matrone, og tilmed mere end almindelig vel oplyst og tillige velhavende, saa hun behøvede ikke at stikke op for Herregaards-Fruen. Hun var efter sin Faders tidlige Død bleven opdragen i Kjøbenhavn hos sin Farbroder, Justitsraad og Toldinspektør Lorents Jessen, der havde givet hende et rigt Udstyr. Da hun derfor en Gang mødte paa Hjortholm i en Atlaskeskjole, stak den Fru Kragenskjold i Øjnene, men da hun tillod sig at spørge: — „Af hvem har De dog faaet den smukke Kjole,“ saa fik hun øjeblikkelig det Svar: — „Aa, den har jeg, min Tro! hverken stjaalet eller horet mig til!“

Hvor smukt de to Gamle levede sammen, fremgaar ret af et Brev, som hun — nogle Maaneder før sin Mands Død — den 16 Januar 1818 skrev til min Moder:

„Jeg mener ikke, at Du plejer at klage over Uvenner; har Du nogle paa Din Side, saa tilgiv dem; det er christeligt. Ère Andre det imod Dig uden Aarsag, faar det være deres Sag. Søg Du at have Fred med alle Mennesker, saavidt det staar til Dig. saa falder Alting af sig selv. Paa saadan Maade leve vi Gamle glade og fornøjede og bære med hinanden Alderdommens Byrder samt takke Gud for de mange gode og glade Dage, han har undt os at leve sammen.“

Hun overlevede sin Mand nogle faa Aar, og begge bleve et Par og firsindstyve Aar gamle. Af Omslaget om en stor Sølvmedaille ser jeg, at den fik jeg af Mormoder, da jeg 1 August 1819 første Gang besøgte Tryggeløv, hvor hun levede som Enke med sin gamle tro Pige Elsebeth (der drev det til at have tjent over 60 Aar i den samme Familie) og med den yngre Søn, Lorents Jessen Brandt, idet den ældre, Frederik Brandt, var bleven Faderens Eftermand.

Samme Lorents Brandt, hele Langelands saakaldte Morbroder, var en højst original, gammeldags studiosus perpetuus. Lidt sær og egen, men ikke uden et vist tørt Lune, naar han var i Humør. Paa Grund af en nervøs Svækkelse havde han forladt Studeringerne, men vedblev at læse i de Bøger, han

havde gennemgaaet mange Gange, deriblandt enkelte latinske Autorer, som han gjerne citerede. Under Krigen 1807—1814 fungerede han dog som et Slags Befalingsmand over Vagterne ved den nærmeste Kyst; og da var han jo en vigtig Mand der paa Egnen, hvor Folk var bange for, at Englænderne skulde gjøre Landgang. Da han saaledes en Dag, med Sabel ved Siden, kom ridende nede fra Stranden, styrtede, som han fortalte, alle Kjerlinger i Tryggeløv ud paa Gaden for at høre nyt, og han svarede da paa sin pathetiske Vis: — „Ja, nu komme Englænderne snart og tage jer Allesammen!“ — „Aa, Hr. Brandt, hjælp os dog!“ — „Ja, jeg skal se, hvad jeg kan gjøre,“ tog han til Gjenmæle, og dermed følte de sig nogenledes beroligede.

Efter sin Moders Død flyttede han med gamle Elsebeth til Bøstrup, og efter min Faders Død til Tranekjær, hvor han døde 1867 i sit 90de Aar faa Dage efter, at jeg var udnævnt til Præst i Idestrup, hvilket var en af hans sidste Glæder, da det fornøjede ham, at jeg kom til Fødestedet, som han kaldte det. Det var ogsaa ham, som skjænkede mig Justitsraad Lorents Jessens Portræt, efter hvem han var opkaldt, og som er den samme, der bekostede Rammen til sin Farfaders, Jesse Jessens, Portræt paa Nykjøbing Raadhus med følgende Indskrift:

Da Falster trøstesløs Carl Gustav var i Hænde,
 Og Dommen afsagt var, Nykjøbing skulde brænde,
 Har denne Herrens Mand for Fjenden sig teed,
 Og hele Staden frelst ved sin Veltalenhed.
 For slig Fortjeneste er til et Æreninde
 Paa denne Raadstu-Sal hans Skilderi at finde.
 Han her afmalet staar med Hustru, Døtre, Søn,
 Og Rammen giver nu hans sidste Sønesøn.

Lorents Jessen.

Fra dette gamle, halvt eller helt forglemte Familiegalleri vender jeg mig nu til det mig saa kjære Bøstrup. Der havde mine Forældre boet siden 1803, men et Par Aar forud i Kjædeby, Humble Sogn, hvor min Fader var residerende Kapellan fra 1799, da Formanden, Hansen, min Moders første Mand, blev Præst i Bøstrup, hvor han døde det følgende Aar. Min Moder kom saaledes til at bo 2 Gange i Kjædeby og 2 Gange i Bøstrup. I Mellemtiden flyttede hun tilbage til sine Forældre og

blev efter et Aars Forløb gift med min Fader, som, før han kom til Kjædeby, havde været Huslærer paa Hjortholm. Den Præst, som fulgte efter Hansen i Bøstrup, en Jørgensen, døde efter et Par Aars Forløb, og den gamle General Ahlefeldt kaldte saa min Fader dertil, hvor han i 49 Aar virkede som trofast Sjælesørger med usvækket Nidkjærhed lige til sin Død, som indtraf 3 Aar efter, at han havde holdt sit Jubilæum, og 1½ Aar efter Guldbrylluppet, agtet og æret af Alle.

Sjelden træffer man et Par Ægtefolk, der saaledes som mine Forældre lige til deres Død i den Grad bevarede deres Aandsfriskhed i Forbindelse med legemlig Sundhed, saa at de næsten ikke kom til at mærke Alderdommen, og det uaget min Fader døde i sit 79de Aar, min Moder i sit 88de Aar. Men Faa have ogsaa som de skjønnede paa den Lykke, som var bleven dem forundt, og Bøstrup med sine venlige Omgivelser var ikke det, som de mindst skjønnede paa.

I de Tider rejste man ikke saaledes som nu. Min Fader havde ikke været i Kjøbenhavn, siden han tog Embeds-Examen, og i et halvt Aarhundrede kun besøgt sin Fædreneby Svendborg et Par Gange. Min Moder havde ikke været i Hovedstaden, siden hun som ganske ung Pige tilbragte et Aarstid der for sin Uddannelses Skyld. Men dog var det saa langt fra, at de bleve rusticerede, at de tværtimod indtil deres høje Alder fulgte med Tiden og ofte ved deres Livlighed gjorde de Unge til Skamme. Min Fader var Landsbypræst med Liv og Sjæl, og det baade hvad den gejstlige Virksomhed angik i og udenfor Kirken og med Hensyn til Landbruget, som han drev med Indsigt og Interesse, medens den dejlige Have med sin frie Udsigt skaffede min Moder en stor Nydelse. Begges Forhold til Sognefolkene var saa jævnt og hjærteligt, at det faldt af sig selv, at Præsten blev kaldt „Fader“, og Præstekonen baade fik og gav utallige Foræringer. Alle kom ind i Stuen, men Moder kom ikke til dem. Fader derimod virkede til megens Velsignelse ved sine flittige Husbesøg.

Saadanne vare de Forhold, under hvilke jeg voxede op i Bøstrup Præstegaard, hvor jeg dog kun blev til mit syvende

Aar, saa at mine Erindringer ere faa fra den Tid. Mærkeligt nok kan jeg næppe huske mine ældre Sødskende fra hine første Barndomsaar. Min Halvbroder, H. P. F. Hansen, lærte i de Aar Landvæsenet paa Ravnholt i Fyen; min Broder Christian gik i Odense Skole, og min Søster Constance var et Par Aar hos Leths paa Egeløkke, inden hun kom i Pension hos Katechet Krebs i Rudkjøbing, saa at jeg var ene hjemme, hvilket sagtens var Grunden til, at jeg som lille Barn var meget stille og skikkelig. Der var i det Hele taget blevet stille paa Langeland efter de 7 urolige Krigsaar, som endte med Freden til Kiel 1814, og det forekommer mig, som om jeg i det Par Aar, jeg derefter tilbragte i Hjemmet, aldrig saa Fremmede der. Dog mindes jeg at have set Officerer i Præstegaarden, rimeligvis de sidste, som kom der. Efter henved 40 Aars Forløb gjensaa jeg en af dem i Flensborg, den gamle blinde Lieutenant Wernich, som fortalte mig, at han havde baaret mig paa sine Arme. Jeg mindes ogsaa en fyensk Barnepige, om hvem man sagde, at hun hørte til „de Hellige“. Og det var maaske af hende, at jeg modtog de første religiøse Indtryk. Min Moder har fortalt mig, at min ærværdige Mormoder, der tillige var min Gudmoder, en Gang sagde om mig, at jeg blev et grundigt Barn. Som ganske lille havde jeg i et helt Aar lidt af Koldfeber, og det har vel sagtens gjort mig noget spagfærdig, hvortil kom, at jeg blev dygtig forkjælet af gamle Marcen Tjeners, der vedblev at se mildt til mig og aldrig forsømte i senere Aar at liste op i Præstegaarden, naar hun hørte, at jeg var der. Ellers blev der ikke gjort stort Væsen af Børn i den Tid. Der var ikke Tale om at købe Legetøj eller Stads. Jeg havde Hvergarnsklæder med blanke Tinknapper. Juletræer kjendte man ikke til, og Julegaverne bestode i Pebernødder.

Møblementet i den gamle Præstegaard svarede hertil. Foran Kanapeen i Dagligstuen stod et rundt umalet Egebord, og Hvergarns-Betræk paa Sofa og Stole. Men der var rent i hver en Krog. Hellig 3 Kongers Aften tændtes de trearmede Tællelys, og naar Folkene havde spist deres Nadvere paa de højhellige Aftener, og min gamle Ven, den enøjede, men gudfrygtige og

kloge Rasmus Nielsen dertil havde sunget en Psalme, saa kom alle Folkene, Karle og Piger i Rad, op i Stuen og takkede for Mad. Var den gamle Degn syg, trak samme Rasmus Nielsen i hans sorte Frakke. Den var rigtignok lidt snever til Tærskerens brede Ryg, men Stemmen var klar og kjøn, og en saadan Kirkesanger ikke til at foragte. Et lille Vers kunde han ogsaa sætte sammen. Det var min specielle Ven lige til hans Død, som først indtraf i Begyndelsen af Tredserne, og han vedblev til det Sidste at kalde mig Frits.

Til Præstegaarden hørte, foruden 5 Gaarde, 15 Huse med Jord, og alle Husmændene gjorde deres Hovdage, men jeg troer ikke, at Nogen af dem befandt sig ilde derved. I det Hele havde Husmænd og Arbejdsklassen det bedre den Gang end nu. Hverken Gaardmænd eller Husmænd boede saa smukt og godt som nu, og selv de rigeste Gaardmænd gik altid i deres korte Hvergarnstrøjer, ligesom Pigerne med Korsklæder og i simpel Bondedragt. Men fordi Mændene ikke læste i Aviser eller havde Begreb om Politik, saa fandtes der dog i Bøstrup i den Tid saa forstandige og hæderlige Mænd, at jeg tvivler om, at der findes bedre nuomstunder, og hvad Pigerne angaar, da saa de meget kjønnere ud end nu med al den forlorne Stads.

Dog jeg vender tilbage til mig selv og maa bekjende, at jeg var et lille Tossehoved. Jeg erindrer, at jeg imellem havde en Drøm, hvoraf jeg opvaagnede med Forskrækkelse. Jeg drømte nemlig, at Kirketaarnet, som staar tæt ved Præstegaarden, faldt ned over os, og til andre Tider, at jeg svævede mellem Himmel og Jord uden Fodfæste. Naar jeg vilde ride paa min Faders Ryg, og han da spøgende sagde: — „Ja, men saa bliver jeg jo kroget!“ saa gjorde jeg mig Skrupler herover og spurgte: — „Bliver saa Vor Herre vred paa mig?“

Den eneste Straf, som jeg mindes at have faaet af mine Forældre, bestod i, at jeg en Aften blev sat i Skammekrogen. Jeg troer, fordi jeg af Forskrækkelse faldt ned af Stolen, da min Moder truede mig med Varulven i Toskjæppeskoven. For dette Kujoneri blev jeg dog snart helbredet, da min Jævnaldrende, Vincens Leth fra Egeløkke, kom op og besøgte os. Han havde

den Gang den slemme Vane at ville bide Folk, og da han gjorde Mine til at ville gaa løs paa mig, blev jeg først bange, men da min Fader skammede mig ud, tog jeg Mod til mig og rev ham en Tot Haar af Hovedet. Dermed fik han ikke blot Respekt for mig, men jeg fik Tillid til mine Kræfter, og fra den Tid af bleve vi gode Venner.

Hertil omtrent indskrænke sig mine første Barndoms minder, der alle bære Uskyldighedens Præg. Og derfor staar Bøstrup gamle Præstegaard endnu for mig som mit tabte jordiske Paradis.

Egeløkke.

(1817—1824).

Julen 1816 skulde jeg tilbringe paa Egeløkke, og min Fader fulgte mig derved. Det skulde kun være et Besøg paa 7—8 Dage, men det blev til et stadigt Ophold paa 7—8 Aar. Det var en mærkelig Overgang fra den stille Præstegaard til den af alle Slags Mennesker befolkede Herregård, hvor der førtes et selskabeligt og lystigt Liv, med Jagt og Fiskeri, Køre- og Ride-ture, og det Altsammen med stor Frihed, uden at Nogen behøvede at genere sig for „Herskabet“, som hverken lagde Baand paa Andre eller sig selv. Det var denne Verden i en ganske fornøjelig Skikkelse, men var Egeløkke den Gang med sine venlige Omgivelser et lille jordisk Paradis at se til, saa manglede Slangen rigtignok ikke imellem Roserne. Med den barnlige Uskyld og fromme Enfoldighed var det forbi saa at sige fra det Øjeblik af, jeg slap min trofaste Faders Haand og kom under Indflydelse af den Aand, som i det Hele beherskede Livet der blandt Unge og Gamle, Høje og Lave. Men den Kjærlighed, der „skjuler Syndernes Mangfoldighed“, maa allermindst savnes hos den, der selv Intet har at rose sig af, men meget at takke for. Og jeg vilde være meget utaknemlig, om jeg nogensinde kunde glemme al den Godhed og Kjærlighed, der vistes mig paa det gamle, kjære Egeløkke, hvor jeg fra først til sidst blev behandlet af Majoren og Fruen som en Søn af Huset.

Paa Vincens og Frits blev der ikke gjort nogen Forskjel. Ellers var vi forskellige nok, og det ikke blot af Udseende.

Han var ligesaa blond, som jeg var mørk, saa jeg erindrer, at jeg af en Dame blev kaldet Spanioleren. Han var kun et halvt Aar yngre end jeg, og vi voxede op sammen som Brødre og gode Kammerater. Med vort Samliv begynder min Dreng-Alder, hvis første Afsnit gaar til 1821, da vi fik Jørgen Gad til Lærer.

Jeg var, saa at sige, kastet paa Hovedet i Vandet, men jeg lærte hurtigt at svømme! Bøstrup, som kun ligger en Fjerdingvej fra Egeløkke, vedblev jeg dog at betragte som mit egentlige Hjem, der aldrig ophørte at udøve sin Tiltrækningskraft paa mig. Jeg maatte tidt høre, hvordan det gik mig et af de første Aar. Da nemlig min kjære Fader en Aften gik fra Egeløkke, var jeg noget blød om Hjertet og kom for Skade til at sige: „Farvel Moder og hils Fader!“. — Af større Betydning for mit indre Liv var det, at jeg ved saa tidlig at forlade Hjemmet ogsaa modnedes tidligere, idet Reflectionen vakt ved alt det Nye, jeg saa og hørte. Derved skærpedes Iagttagelseevnen i en for min Alder usædvanlig Grad, og jeg tør nok sige, at der passerede ikke noget, uden at jeg lagde Mærke dertil. Men meget af det, jeg saa og hørte, beholdt jeg for mig selv. Forsaavidt jeg har nogen Verdenserfaring og Menneskekundskab, kan jeg sige med Sandhed, at Grunden dertil blev lagt ved mit Ophold paa Egeløkke, hvor der førtes et i sit Slags ganske mærkeligt Liv. Jeg forstod Alt, men alt for tidlig. Det var et fornøjeligt, men farligt Sted at sætte sit Barn. Dog, det hørte nu med til mit Livs Gang under Guds naadige Styrelse af det Ene som det Andet. Det hjalp jo, at min Fader flere Gange om Ugen kom paa smaa Besøg til Egeløkke dels for at tale med Fru Leth, hvis Raadgiver han var i Et og Alt, og dels for at se til mig. Da han var noget tunghørig, var der sikkert meget, som undgik hans Opmærksomhed, skjønt han visselig forstod at bruge sine Øjne, men jeg troer, at det kunde siges om ham: „For den Rene er alting rent.“

Fru Leth vaagede ogsaa over os med moderlig Ømhed, saa godt hun kunde. Men Herregaardslivet var den Gang idetmindste ikke heldigt i enhver Henseende med Hensyn til Børne-Opdra-

gelsen. Det skulde kun lidt hjælpe, at vi i Begyndelsen altid bleve ledsagede af en gammel Barnepige, som paa Grund af sin lange Næse blev kaldt Sneppen. Da hun var halt, varede det ikke længe, inden vi løb fra hende. Hun løb nok efter os, men faldt, og vi lo. En Gang, da vi Drengene løb og legede i Gaarden, faldt jeg selv og slog Hovedet saa voldsomt mod Stenbroen, at jeg blev liggende bevidstløs. En Pige løftede mig op for at bære mig ind, men et Øjeblik efter hørte jeg hende jamrende udbryde: „Aa, han er død.“ — En anden Gang havde jeg nær faaet det ene Øje stukket ud. Vincens og jeg legede Krig ude i Haven, og med en som Landse tilspidset Hasselkjæp kom han til at stikke mig i Øjelaaget, saa Blodet randt ned ad Kinden. Fru Leth kom ud og vred sine Hænder i Fortvivlelse. Der blev strax sendt Bud efter Læge. Øjet havde dog ingen Skade lidt, men et lille Ar beholdt jeg i flere Aar til Minde om den blodige Kamp. Hvorom Alting er, saa blev jeg snart en rask Dreng og lærte en Del, baade godt og ondt, men vil her helst dvæle ved det Gode og Fornøjelige. Naar jeg tænker paa Egeløkke og Alt, hvad jeg der har oplevet, gribes jeg af en Ossiansk Stemning:

Min Sjæl er fuld af Tider, som forsvinde,
Og atter føler jeg min Ungdomsglæde.

I min Dagligstue hænger et stort Oliemaleri af Egeløkke, malet af Fru Leths Broder, Fabritius de Tengnagel. Saaledes saa Gaarden ud i hine Dage. Stuehuset, der kun var en halv Snes Aar gammelt, bestod af en enetages Bindingsværksbygning med en anselig Kvist og Tegltag, og der var hyggeligt inden Døre. Men hvad der særlig gav Ejendommen sit Præg, var de dejlige Naturomgivelser. Lys og venlig laa den omgivet af den smukke Have og de høje Skovbakker. Og fra Dagligstuen var der Udsigt til den nærliggende Strand og videre frem til Fyens Kyst.

Maleriet er foræret mig af den ældste Søn, Carl Leth, som havde lagt Mærke til, at jeg i senere Aar aldrig kom til Lange-land uden at vandre omkring i Skovene og paa Bakkerne, saa han kunde se, at jeg elskede Barndoms minderne. Det var smukt

af ham, men det gjør mig ondt at maatte tilføje, at han neppe var kommen i Besiddelse af den fædrene Ejendom, før han i sit misanthropiske Lune søgte at udslette ethvert Minde om Fortiden. Stuehuset, som Faderen havde ladet bygge, lod han nedrive og opførte i dets Sted et mindre Hus, som ikke en Gang havde en ordentlig Dagligstue endsige en Sal, indrettet saaledes, at man ikke, som tidligere, havde en eneste smuk Udsigt, medens der før var en dejlig Dagligstue, hvorfra man kunde se mellem Skovene over til Fyen og glæde sig ved Sejlerne paa Søen. Skjønt han var Have-Elsker og selv tog Del i Have-Arbejdet, vendte han dog snart op og ned paa Alt i Haven, ryddede alle de smukke Sirener og Acacier, fældede de herlige store Træer i og uden for Haven og endte med at forvandle det Hele til en Kjøkken- og Kaalhave, som han tilsidst forpagtede bort tilligemed Gaarden, da han endelig var bleven kjed af sit eget Værk.

Denne Barbarisme skyldes Grundtvigs gamle Elev, en stor Særling, som i Et og Alt dannede en mærkelig Modsætning til Faderen, for hvem det var en Begivenhed at tage ud i Skovene med Stempelhammeren for at udvise et Par gamle Træer, medens han ikke tillod, at der rørtes ved en Ellebusk, endsige ved de store Træer omkring Gaarden. Samme gode, gamle Major Carl Frederik Steensen-Leth havde efter sin Moder, som var en Steensen, arvet Egeløkke og Steensgaard, der i over 300 Aar havde tilhørt denne Familie. Major Leth havde i sin Ungdom været et meget smukt og vakkert Menneske, og var endnu, naar han blev pyntet og pudret, en Mand af et stateligt Ydre. I sine yngre Dage havde han tjent som Cornet ved de holstenske Ryttere og fortalte gjerne os Drengene om sin Udenlandsrejse til Lausanne, hvorfra han havde medbragt mange smukke Kobbere, der først gave mig en Forestilling om den ophøjede Alpenatur. I den bedrøvelige Syvaarskrig 1807—1814 havde han gjort Tjeneste som Capitain ved det langelandske Landeværn. Det var en Tid, som virkede demoraliserende paa Mange og vel sagtens ogsaa paa ham. — —

En forhenværende Landeværns-Lieutenant Ostenfeldt — med

den spidse Mund — var efter Krigen bleven paa Egeløkke. Han jedede Jagterne og tog sig desuden af Haven m. m. Han var lidt vigtig, men iøvrigt et paalideligt og praktisk dygtigt Menneske. Af ham lærte vi at skyde og ride. Der blev kjøbt en lille Hest, og paa den skiftedes vi til at ride. Skulde vi om Søndagen besøge Kammeraterne i Snøde eller paa Korsebølle, saa fik jeg en anden Hest, og vi mødte ikke let Nogen, som travede fra os. En Husmandssøn fra Næstebølle var vor stadige Søndagsgjæst, naar vi vare hjemme. Og var det daarligt Vejr, tegnede vi altid Skibe, thi Søen elskede vi. Havde jeg ikke den Gang lidt af Søsyege, kunde jeg nok havt Lyst til at blive Sømand.

Saa var der ogsaa en original, gammel Cofardicapitain Kragh, som var ligesaa bekjendt for sin Hidsighed som for sin Ærlighed. Det var en bonstærk, lille Mand, hvis Øine gnistrede for et godt Ord, og som hvert Øjeblik anbragte sit Mundheld: „Det er bare Tilfældet.“ Naar Nogen klagede sig over en eller anden Upasselighed, var han gjerne til Rede med den korte Bemærkning: „Det kommer altsammen fra Maven.“ Han havde i sin Tid ført en Tremaster og roste sig af at have dandset med Napoleons Søster i Italien. Efter at have mistet sin lille Formue ved sin Ven, Kammerraad Madsens Fallit paa Hjortholm, flyttede han til Egeløkke, hvor han og Majoren vare uadskillelige til Lands og til Vands. Majoren elskede Søen som sit rette Element, og ligesom han til daglig Brug klædte sig paa Sømandsvis, yndede han ogsaa de saftigste og kraftigste Sømands-Udtryk, og deri stak de to Gamle ikke op for hinanden.

Ved Stranden var bygget et net lille Hus for en Fisker, men tillige med et møbleret Værelse for Herskabet. Der fandtes ogsaa en Bro og en Baadehavn, og ved Strandbredden var oprejst en Flagstang, med et Par Kanoner ved Siden. Derfra iagttoges med Kikkerten de forbisejlende Fartøjer, alt med den største Alvor og Opmærksomhed, som om det gjaldt en Landgang af Venner eller Fjender. Til denne venlige Strandbred, med den fyenske Kyst i en Mils Afstand, førte en yndig Gangsti gennem Fredskovens stolte Bøgetræer. Der kunde man hver

Formiddag se Majoren og Capitainen saa sagte slentre ned, med Venus, en lille gul Støver, foran, og i de senere Aar tillige en Pige bagefter med en Vinflaske og en Sølv-Tumling. En Gang mødte vi her Majoren, drivende vaad fra Top til Taa, men ikke lidt stolt over at være sluppen saa godt fra det. Han havde nemlig været ude at fiske med en lille Baad, men havde tabt Balancen og var falden i Vandet, hvorfra de med stort Besvær havde faaet halet ham op igjen.

Henad 1820 blev der til Adspredelse for ham bygget en Kutter, som efter Fruen blev kaldt Constance. Der kom Skibsbyggere fra Troense, og jeg mindes tydeligt det Øjeblik, da den løb af Stabelen nede ved Strandhuset. Det var et smukt Lystfartøj, der havde en vel indrettet Kahyt med 4 Køjer i Midten af Skibet. Paa den ene Væg hang en blank Øxe i et Læderfutteral, og Majoren forsømte ikke at underrette „Landkrabberne“ om, at den var til at kappe Ankertouget, om det gjordes behov. Til at føre Kutteren antoges en Ærø-Skipper tilligemed en dygtig Matros. Og i et Par Somre gjorde Majoren med Fruen og en eller anden af Egnens unge Damer Lysttoure til Kiel for at hilse paa Scharfenbergs eller til Møen, hvor de besøgte Calmettes paa Lisenlund. Vi Drengene fulgte med paa mindre Toure, dels paa Fiskeri mellem Fyen og Langeland, og dels en Gang til Svendborg og Troense, hvorfra vi gik op til Valdemarsslot og hilste paa Juel'erne, som Majoren kjendte.

Os Drengene kaldte Majoren sjelden andet end „Kadetter“. Vi gik med Pjækkert efter Sømands Snit, og jeg gjemmer endnu min røde uldne Halsklud, der er over et halvt Hundrede Aar gammel. For nogle Aar siden var jeg saa heldig at komme i Besiddelse af et lille Oliemaleri, hvorpaa jeg daglig kan have den Fornøjelse at se Egeløkke Strand med Broen og Strandhuset og Flagstangen og den hele dejlige Kyst, med Klinten og Skovene trindt omkring, hvor jeg har løbet og leget og indaandet Kjærlighed til den skønne Natur. Det er denne samme Plet, Grundtvig som Huslærer paa Egeløkke (1805—1808) har besunget i et alvorligt, vemodigt Digt. I en lignende Stemning har jeg oftere i de senere Aar staaet der, men som Dreng vil

man fremfor alt more sig, og paa Egeløkke var der nok at more sig med baade ude og inde. Til Drengestregger maa ogsaa den Spøg henregnes, der i de sidste Aar blev dreven med den stakkels Major, som man fik til for ramme Alvor udi egen Indbildning at agere Frimurer. Der var en vittig, men kaad gammel Spøgefugl, Forvalter Kastrup paa Nedergaard, som bl. a. under latterlige Ceremonier forestod Indvielsen oppe paa Majorens Kammer. Og fra det Øjeblik vexledes der mellem de „Indviede“ forskjellige Frimurertegn. Det var en egen Slags Farce, der blev spillet, som vel i og for sig var uhyggelig nok, men dog blev taalt, selv af den stakkels Frue. Saavidt var det kommet, at Ævret kunde siges at være opgivet.

Min kjære Plejemoder, Fru Constance Leth, var en højst elskværdig og interessant Personlighed, med fransk Blod i sine Aarer og i Forstand og Dannelse sin Mand langt overlegen. Hun var Datter af Kammerherre Fabritius de Tengnagel til Vejlegaard i Fyen, af en indvandret fransk Familie. Hendes Moder var Søster til Majorens Fader, saa at hun var gift med sin Fætter. Det var en smuk og livlig Kone, som Enhver maatte blive indtaget i. Og som hun var alle hendes Søstre, af hvilke jeg har kjendt Fru Sehested paa Nordskov, Admiralinde Lindholm, Fru Barner og Commandeurinde Fabritius i Kjøbenhavn. De havde alle en Holdning, et Væsen og en Anstand og ved Siden deraf en Naturlighed, Lethed, Frihed og Ligefremhed, som vidnede om, at de havde faaet en anden Opdragelse og gennemgaaet en anden Skole end de fleste af Nutidens Damer. Ingen kunde være mere naturlig og ligefrem i alle sine Forhold og i alle sine Bevægelser end Fru Leth. Hun kunde tale med Alle, være glad med de Glade og græde med de Grædende. Hun blev rigtignok efter Datidens Skik af Alle uden Undtagelse kaldt „Deres Naade“, men det agtede hun ikke mere paa, end naar vi sige „Goddag“ og „Farvel“. Jeg har set hende spadsere med gamle Barbara, en Husmandskone fra Næstebølle, under Armen, og dog var hun en fin Frue, som Alle viste den største Opmærksomhed. Som alle andre Herregaardsfolk paa den Tid kjørte de nok med fire Heste og havde baade Tjener og

Jæger, men jeg har aldrig nogensinde mærket til det ringeste Spor af den dumme Adelsstolthed enten hos Majoren eller Fruen. Dertil var hun altfor klog og dannet, og han — Sønmand, der foragtede sligt Pilleri, som kun „Landkrabber“ og „Jammerjunkere“ brøde sig om.

Og dog var der paa det gamle Steensgaard en Riddersal, man nok kunde være stolt af, da alle Væggene vare prydede med en Række anselige Forfædre. Denne Herlighed er nu til dels forsvunden ved Ombygningen af den gamle ærværdige Borg, som jeg aldrig betraadte uden med en Følelse af dyb Ærbødighed for Fortidens Minder. Det smerter mig ordentlig, at den gamle store Sal med de mange Familie-Portræter, og navnlig med Vincens Steensens og Anna Holcks smukke Billeder over Kaminen, nu ere forsvundne. Billederne hænge jo nok rundt omkring i nette, hyggelige Stuer — af den gamle Sal er der bleven $3\frac{1}{2}$ Stuer og et Stykke Gang —, men det er jo Ingenting imod før, da man kunde staa ligeoverfor Billedet af en Podebusch i Legemsstørrelse og sige: „Her paa denne Plet stode Svenskerne og skjøde til Maals efter ham, som de hadede, fordi han en Gang havde slaaet dem. — Se Hullerne i Lærredet! Der ramte de ham i Hovedet, og med Kaardespidsen traf de ham i Hjærtet.“

Eller naar man gik ned i Kjælderen og kiggede efter Blodpletterne bag Kjælder døren, hvor Bønderne, som Anna Holck havde samlet, sloge den lille svenske Dreng ihjel, som havde skjult sig der for at undgaa Blodbadet ovenpaa. Og der nede ved den faldefærdige gamle Stald i Ladegaarden, der var det jo, at den brave Landsdommer Vincens Steensen sank død af Hesten, da han — som en anden Epaminondas — tog Tørklædet bort, han havde stoppet i Brystsaaet, som han fik nede ved „Andemosen“, hvor han i Spidsen for Bønderne sloges med Svenskerne. Og der oppe ved Porten til den gamle Borggaard, der stod jo Hundehuset, hvor Svenskerne havde bunden den prægtige Anna Holck i Lænken, indtil hun slap løs ved Hjælp af en tro Tjener og derpaa ude i Skoven, medens Fjenden gjorde sig tilgode i Kjælderen, samlede Bønderne, der saa overfaldt og dræbte de fulde Svenskere.

Ja, der var i Sandhed en romantisk Duft udbredt over det gamle Steensgaard, baade ude og inde. Der modtog jeg de første Indtryk af Historiens Poesi. Men aldrig har jeg set en saa forfalden Herregaard. Det gamle Stenhus med Taarn og Spir saa ærværdigt nok ud, men Loftet var saa raaddent, at man neppe turde vove sig derop. De tre Bindingsværks-Bygninger, der den Gang omgav Borggaarden — og nu ere nedrevne —, vare faldefærdige, og det Samme var Tilfældet med hele Ladegaarden paa nær Tærskeladen, som nogle Aar forud var ny opført, efter at den gamle var blæst om i en Storm. Nu er hele Gaarden smukt opbygget.

Da Majorens Moder, den gamle og gammeldags, efter Sigende noget barske og uelskværdige Kammerherreinde Leth, f. Steensen, døde i Aaret 1813, kom Sønnen — der først havde boet paa Oldenbjerggaarden ved Sorø og senere paa Egeløkke — i Besiddelse af begge Gaarde. Af et Brev til min Moder, skrevet paa Steensgaard under Forberedelserne til Svigermoderens Begravelse, der fandt Sted Torsdagen den 4de Marts 1813, ser man, hvorledes den unge livlige, hidtil af Svigermoderen noget trykkede Svigerdatter betragter Situationen:

Tirsdag-Aften, d. $\frac{2}{8}$ 1813.

„Det er Hvile, Glæde og Vederkvælgelse for mit Hjerte og mine trætte Hæle at underholde mig med Dem, kjære Veninde, efter Dagens majsomme- lige Omtraven og Slæben. Jeg har utroligt Arbejde tilbagelagt i Dag. Alle Værelserne rengjorte, alle Kakkellovnene nede og afpassede. Tak for Deres Brev i Aftes. Det var saa morsomt og forekom mig som i „Tusinde og en Nat“. Jeg lo inderlig og gjenkjendte Dem, løjerlige, kloge Kone! Jeg tænker paa vore glade Aftener og beder inderlig Gud, at han vil bevare os samlede, og vi svige aldrig hinanden. Ved alt, hvad helligt er, jeg forlader Dem ikke og aldrig Deres Mand, min redelige Ven. — — — Paa Fredag-Aften kommer jeg med Guds Hjælp hjem. Besøg mig paa Løverdags, og jeg vil være glad. Her er jeg forstemt, jeg er ilde til Mode. Alting er mig saa besynderligt, og daglig opdager jeg tusindfoldige Ting, mens ikke en Glæde opstiger i min Sjæl derved. Alle de gamle Forfædre skue ned paa mig. Jeg er et Led af dem, som maaske om føje Tid kommer til at hænge i deres Række. Gid disse verdslige Ting havde Interesse for mig, saa havde jeg megen Nydelse. Jeg bebrejder mig næsten min Ufølsomhed, mens jeg synes, det er ikke mit. Det forekommer mig som et Laan, hvorover jeg Intet har at sige. O, mit kjære, velsignede Egeløkke! Did er hele min Sjæl, alle mine Tanker. Der har jeg hidtil havt, hvad jeg skulde bruge. Hvortil Overflødighed? — Naar vi ses, skal jeg fortælle Dem Løjer. I Nat har jeg ikke sovet. Til Kl. 4 ventede jeg med den kolde Sved Spøgelser, som ikke kom. Men tænk, imorgen

Nat ligger min Svigermoder udenfor min Dør, saa springer vel den hede Sved. Da vi Alle ere ens dristige, har vi ét Værelse, hvor vi ligger 6 Fruentimmer paa Gulvet. — — —“

Det smukke Venskabsforhold mellem min Moder og Fru Leth ophørte dog snart. I alle de Aar, jeg var paa Egeløkke (1816—1824), satte min Moder ikke sin Fod der, skjønt dog Fru Leth af og til gjorde en kort Visit i Bøstrup. Ingen af dem udtalte sig om Grunden hertil, men jeg antager, at min Moder har følt sig krænket over Et eller Andet. Og hvor spøgefuld hun end kunde være, saa var hun dog ikke at spøge med, naar hun blev vred. Og havde hun taget en Beslutning, saa var hun af en bestemtere Charakter end hendes mere bøjelige og letbevægelige Veninde. En Aften, da der havde været Fremmede paa Egeløkke, hørte jeg Fru Leth sige til sin Fortrolige, Bine Lassen, at „Ingen af alle dem, der nu kom til Egeløkke, kunde erstatte hende Madam Graae,“ og paa den anden Side formanede min Moder mig altid til med Taknemmelighed at skjønne paa al den Godhed, der vistes mig paa Egeløkke. Men herved blev det. Først da Majoren døde, tog min Moder ned til sin gamle Veninde for at bevidne hende sin hjertelige Deltagelse.

I den nylig omtalte Jomfru Bine havde Fru Leth i en Række af Aar en trofast Støtte, som hun i Et og Alt kunde forlade sig paa. Samme gode Bine døde først i Slutningen af Tredserne som Enke efter Chordegn Schmidt i Rudkjøbing og blev da bekendt i en videre Kreds som Stifterinde af et Legat. Hun lærte os at læse, men Vincens var rigtignok hendes udkaarne Yndling. Og hvad mig angaar, maa jeg bekjende, at jeg kom galt fra det, da jeg en Gang vilde spille hende det Puds at skjule Bogen et Steds for at slippe for at læse, men jeg undgik ikke min Skjæbne, da Gavtyvstregen blev opdaget.

Et Aarstid efter, jeg antager i Forsommeren 1818, blev min senere Biskop, Ulrik Boesen, som ung Student Huslærer paa Egeløkke, hvor han dog kun blev et Fjerdingsaar, da han paadrog sig en alvorlig Sygdom ved Badning. Han var svømmet i Land fra en Baad, der laa fortøjet ved en Pæl. Han mærkede nok, at Svømningen havde anstrengt ham, men da der stod

nogle Fruentimmer i Nærheden og vaskede, var han paa en Maade nødt til at blive i Vandet og svømme tilbage. Han naaede ogsaa med Besvær at komme op i Baaden, men inden han fik Klæderne paa, besvimed han og vaagnede helt forfrossen efter en Tids Forløb. Dette paadrog ham en Brystbetændelse, som han efter mange Aars Forløb sporede Følgerne af. Fra hin Tid mindes jeg ham som et kraftigt bygget ungt Menneske med et stort krøllet Haar. Som Lærer spøjte han gjerne med os, ligesom han ogsaa senere viste sig som en stor Børneven. Han var forresten en stor Skjelmester den Gang, dog i al Gemytlighed. Saaledes erindrer jeg, at han morede sig meget over at have forskrækket en gammel Kone fra Næstebølle, som han traf paa Vejen, og bag hvis Ryg han skjød sin Bøsse af.

Efter ham fik vi en anden ung Student, Mogens Schjødte, der blev hos os i 3 Aar. Det var en Præstesøn fra Snøde og en Broder til Stiftsprovsten i Viborg. Selv var han en meget brav og dygtig Lærer. Med den Smule Undervisning, vi hidtil havde faaet, stode vi selvfølgelig meget tilbage, men vi fik nu en stadig Skolegang, og ved en jævnt fremadskridende Methode lagdes der en god Grundvold i alle de elementære Fag. Hr. Skjøt, som han blev kaldet, var imidlertid noget sygelig og som Følge deraf lidt pirrelig, vel ogsaa lidt stiv og stolt, saa at vi havde megen Respekt for ham, men frygtede ham mere end vi elskede ham. Der var ikke noget hjertelig tiltalende ved hans Person eller Undervisningen, og udenfor Skoletiden tog han sig ikke videre af os. De blivende Indtryk, jeg under hans Vejledning modtog, skylder jeg næsten udelukkende Mallings: „Store og gode Handlinger“, med de mange smaa Fortællinger af Fædrelandets Historie. Denne nu snart helt forglemte Læsebog var min eneste Morskabslæsning, og af den lærte jeg at elske mit Fædreland. Lad være, at den var noget ensidig, saa ere de mange moderne Læsebøger maaske for alsidige! Funchs lille Naturhistorie læste jeg ogsaa med Fornøjelse, og det bør jeg saa meget mindre forbigaa, som jeg senere aldrig modtog nogen Undervisning heri. Vi vare kun 9—10 Aar gamle, da vi ogsaa

begyndte paa Latinen. Men da det ikke vilde gaa dermed for min Kammerat, holdt han snart op igjen, medens jeg vedblev at tygge Badens Grammatik og Gedikes latinske Læsebog; og det gik Altsammen temmelig let for mig.

En Gang fik jeg dog de 3 vældigste Lussinger, jeg nogensinde har faaet, og det var en ung Dragonofficer fra Kiel, Laurits Scharfenberg, imod sin Villie Skyld i. Under sit Besøg paa Egeløkke skulde han en Dag i fuld Uniform til Tranekjær for at hilse paa den gamle General Ahlefeldt, og i den Anledning glemte jeg rent, at jeg skulde kalde paa Vincens, da det var Skoletid. Jeg stod i Stalden og gabede paa „Stumpen“, Majorens gamle Ridehoppe, der var bleven prydet med et stadseligt Skabrak over Sadlen, og ventede paa det Øjeblik, da jeg skulde se den unge Lieutenant stige til Hest, iført den røde Uniform med de sorte Fløjels-Rabatter, snevre hvide Benklæder, høje, blanke Rytterstøvler og Hjelmen med den lange sorte Hestehale ned ad Ryggen. Ak! men pludselig vækkes jeg af mine krigeriske Drømmerier ved et Raab, som lød ned til mig med Tordenstemme: „Frits“. Det kom fra Hr. Schjødtes Strube, og jeg ser Hovmesteren oppe i Kvistvinduet med det blege, vrede Ansigt. Men det blev ikke derved: „Din Sløter! Hvor bliver Du af?“ Og saa fik jeg de tre uforglemmelige Øreflgen, som forøvrigt ere de eneste, jeg mindes fra hans Haand. Hr. Schjødte kunde dog ogsaa spøge. Jeg mødte saaledes en Gang — og maaske oftere — med et Par temmelig sorte Næver. Saa bød han mig at vaske den ene Haand ren og lod mig indgnide den, ikke med Sæbe, men i Sandet, hvormed Gulvet i de Tider hver Morgen blev rigeligt belagt. Da den nu var bleven rigtig ren og hvid, maatte jeg til Spot og Spe gaa med den anden Lab uvasket. Det morede ham meget, og skadede da heller ikke mig.

Værre gik det os en Gang, da vi havde knebet noget Skraa-tobak fra Lieutenant Ostenfeldt, der havde sit Værelse nede i det lille Hus ved Hundegaarden. Med det i Munden satte vi os stoltelig paa Stengjerdet og agerede friske Fyre, idet vi morede os med at spytte rødt, naar Folkene gik forbi. Men det varede ikke længe, saa fik Vincens ondt, maatte til Sengs og

kaste op. Saa blev der kaldt paa mig, just som det begyndte at kvalme for mig. Majoren stod ved Sengen og holdt Forhør. Vi maatte da gaa til vore Synders Bekjendelse og i Seng begge to. Siden har jeg aldrig prøvet paa de Kunster. Af større Betydning for mig var en anden lille Begivenhed. Jeg havde en Aften ved Thebordet fundet Lejlighed til at stikke et Par Stykker hvidt Sukker til mig. Det gjemte jeg i min Seng, hvor jeg agtede at nyde samme. Uheldig- eller heldigvis blev det opdaget inden Sengetid, da En tilfældig løftede Dynen. Dette i og for sig temmelig uskyldige lille Puds blev taget meget alvorlig, saa at jeg idetmindste i mine egne Øjne kom til at staa som en lille Tyveknægt. Jeg baade skammede mig og følte mig dybt krænket, naar der siden blev hentydet hertil af en eller anden Drillepind. Men det havde den gode Virkning, at jeg for Fremtiden aldrig befattede mig med Sligt. Paa Løjer manglede det iøvrigt ikke, og hertil kan henregnes, at man gav mig, der ikke kunde synge, 4 Skilling for at istemme: „Rølig min Tanke fra Sysler og Møje osv.,“ og 4 Skilling for at holde op igjen.

Men — medens der blev leet og spøgt baade af Unge og Gamle, og i det Hele ført et muntert Liv og et overordentlig gjæstfrit Hus, gik der en Understrøm i modsat Retning af det, der viste sig paa Overfladen. Fru Leth kunde le og spøge med de Unge, som hun gjerne saa omkring sig. Men naar hun saa kom op paa sit lille fortryllende Kabinet og sad der i sin Ensomhed med Pennen i Haand, da følte hun sig tidt og mangan Gang højst ulykkelig, og Taarerne fløde rigelig. Min Fader kom flere Gange om Ugen spadserende derned, ikke blot eller fornemlig for at se til mig, men for at raade og støtte den stakkels Frue, paa hvem saa meget hvilede, da Majoren — skjønt ligesom hun kun nogle og fyrretyve Aar gammel — ikke tog sig eller kunde tage sig af det Allermindste, som kunde være til Nytte. Den store Gjæstfrihed, Skibsbyggeriet og Sejladsen og de daarlige Tider havde paadraget dem en Gjeld paa en 20—30,000 Daler. Og havde min Fader ikke været, saa vilde gamle Kastrup, der baade i Spøg og for Alvor var en stor

Skjelm, have narret dem til at overlade ham Steensgaard imod, at han overtog Gjælden. Men dette forpurrede Fader og gjorde derved Familien Leth en stor Tjeneste, da Gaarden en Snes Aar derefter var 10 Gange saa meget værd. Det var dog ikke blot Pengesorger, der kunde trykke, hvilket ses af et Brev fra Fru Leth til min Fader, dateret „Nyaarsnat 1820.“ Deri skriver hun bl. a.:

— „Den Gud levnedes en Ven, skjænkede han sit bedste Gode i Livet. O, Graae! Det er Nat, alle sove. Timen slaar, som forkynder Skilsmissen fra det forsvundne Aar, og hvormed vi hilse det Nye. En Strøm af Taarer nedruller paa dette Blad; en rædsom Anelse omspænder mig. Det gamle var saa tungt, det nye Aar ligger saa mørkt for mig. Jeg vil bede til Gud med min hele Kraft, han ikke vil forlade mig. — — — Ofte miskjendes jeg. Hvilket Menneske er brødefrit? Jeg ved vel, at Strømme af Blod kan ej udslette vore Forseelser for Menneskene, mens at en angerfuld Taare er nok til Gud. Dog, jeg staar fri og rolig ved de Storme, som vilde sønderknuse mig. Min saa ofte krænkede Uskyldighed kan jeg ej forsvare, men Gud skjænke Alled den Ro, der er i min Sjæl. Jeg gik ikke kold og ligegyldig i Verden. Dertil var min Følelse for øm, mit Blod for varmt, men Agtelse, Kjærlighed ved jeg at have efterladt mig hos de Mennesker, med hvem Verden tillagde mig de graveste Forseelser.

Tillige, elskede Ven, meddeler jeg Dem herved min Beslutning, at Schjødte forlader os til Maj. Vel var Kampen svær, men min Pligt sejrer over mig. Det vil jeg selv forkynde ham. Jeg mister et Menneske, som er mine Børns retskafne Lærer, uden at vide, hvis Haand jeg griber igjen til det vigtige Skridt, — et Menneske, jeg saa inderlig holder af. Ej er det af Frygt for Nedriges Omdømme. Var jeg ene, jeg stod klippefast rolig derved, men kan det berolige Leth, vil jeg gjøre Alt for ham. Hans Dage ere maaske ej mange. — — —“

Saaledes skrev den ulykkelige Kone, der dog syntes skabt til at gjøre en Mand lykkelig. Hvorledes det var gaet til, at den stakkels Major efterhaanden var sunken saa dybt, ved jeg ikke. Men vist er det, at Tilstanden var skrækkelig i de senere Aar af hans Liv. Dog er jeg overbevist om, at han vilde være bleven rasende, hvis Nogen havde ytret Tvivl om, at han endnu elskede sin Constance.

Hr. Schjødte var han jaloux paa og kunde ikke fordrage ham. Han kaldte ham „Kanelpinden“ og kunde ikke taale, at Fruen underholdt sig med ham. Ildrød i Hovedet kunde han om Aftenen sidde henne i Sophaen, med bistre Øjekast og visende Bladet af Toldekniven, som stak ud af Ærmet. Thi i sin Sømands-Mani bar han altid en Kniv ligesom Matrosernes.

Derved var dog ingen Fare, thi i sig selv var han en fredelig Mand, skjønt han gjerne talte om, at Stødet skulde anbringes „mellem 3die og 4de Ribben.“

Hr. Schjødte kom da bort i Foraaret 1820, og hans Efterfølger, den 21aarige theologiske Kandidat Jørgen Gad, var godt lidt af alle Mennesker, ogsaa af Majoren, skjønt han ikke kunde faa ham til at drikke et Glas Vin med sig før den sidste Dag, da Majoren sagde til ham: „Nu skal De dog drikke et Glas med mig til Afsked!“ — „Ja, det vil jeg,“ svarede Gad, og jeg tror, at Taarerne stode dem begge i Øjnene.

Med Jørgen Gad begynder et nyt Afsnit af mit Barndomsliv, som blev af stor Betydning for mig baade i moralsk Henseende og med Hensyn til min hele Aandsretning. Han var langtfra noget Geni, men i høj Grad original. Han var et friskt Skud paa en kraftig Stamme: Faderen, Præsten Elieser Gad, var en udpræget Rationalist, men tillige en begavet og dygtig Mand, og Moderen, som var norsk af Fødsel, en højsindet og kraftig Kvinde. Selv var han født paa Bornholm, og det mærkedes ikke blot paa Stemmens Tonefald. Der var noget ved ham, som mindede om Klippenaturen. Senere forflyttedes Faderen til Hørsholm og derfra til Skjævinge i Nærheden af Frederiksborg, i hvis lærde Skole Sønnerne bleve satte under den dygtige Rektor, Professor Bendtsen, og med Skolekammerater som Madvig, Algreen-Ussing og Brammer.

I Hjemmet vare de vante til Tarvelighed og Flid. Faderen underviste selv sine mange Sønner, og samtidig lod han dem kjøre Plov og Harve, medens han selv, navnlig i Krigstiden, da der var Mangel paa Folk, ikke havde undset sig ved at tage Saasækken over de stærke Skuldre. Der var 6 Sønner, som med Tiden alle bleve theologiske Kandidater: Den ældste af dem Biskop, 2 af dem Provster, og Jørgen har i mange Aar været Consistorialraad og blev for et Par Aar siden Ridder i Anledning af sit halvhundredaarige Jubilæum. Han er nu (1876), da jeg nedskriver disse Linier, snart 77 Aar og røgter endnu sin Præste-Gjerning med Liv og Kraft. Da jeg i Sommeren 1875 besøgte ham, fulgtes jeg med ham til en Sygeberrettelse

hos en Gaardmand i Gavrslunde Sogn, og da jeg efter Berettelsen talte med den Syge, sagde denne til mig: „Troer De, vi faar saadan en Præst igjen?“

Men for at vende tilbage til Begyndelsen, vil jeg kun bemærke, at det, der udmærkede den Slægt, som min kjære gamle Lærer tilhørte, var en streng Sædelighed, som hos den ærlige Jørgen Gad kunde stige til Rigorisme, navnlig i de yngre Dage, men ogsaa kunde fremtræde med et komisk Anstrøg, dog ikke uden et vist Lune. Biskop Brammer har fortalt mig, at da han som ung Student en Gang foreslog Gad at gaa ind paa en Restauration for at nyde Et eller Andet, svarede denne ham: „Hvad? Vil Du forføre mig til Liederlighed?“

Nu, det var vel halvt Spøg og halvt Alvor, men karakteristisk nok baade for Manden og for Tiden. Den lidt yngre Broder, Provst Pram-Gad, ytrede ogsaa en Gang: „Jeg har kjendt mange, der sværmede for det Skjønne, men jeg kjender Ingen uden Jørgen, der sværmer for at leve ordentlig.“

Ligesaa barsk han kunde se ud, naar han rynkede Brynene, ligesaa hurtig kunde det ærlige og prægtige Ansigt opklares af et elskværdigt Smil, saa at han strax vandt Alles Hjerter og allevegne nød en ubetinget Agtelse og Tillid. Kun maatte Alle finde sig i, at han uden Omsvøb nævnede enhver Ting ved sit rette Navn og lod haant om al Slags Blødagtighed, saa at han rigtignok imellem kunde lade falde et Ord, der slog ned som en Bombe i en Porcellæns-Boutik. Saaledes var og er Manden, nu dog mildere paa de gamle Dage.

Med Hensyn til os Drengene, gjorde det strax en stor og god Forandring, at vi ikke længere fik Lov til at ligge nede i Fruens Sovekammer, men fik vort Nattekvarter oppe hos ham i Gavl-værelset, hver i sin Alkove. Der gik vi i Seng med ham og stode op med ham, for det Meste tidligere, end det behagede os, men der hjalp ingen „kjære Moder“. Vi lode ham jo nok om Morgenen kalde adskillige Gange, men herop maatte vi, og et Øjeblik derefter ind paa Læsestuen, og det var strengt nok!

For stadig at have os under sit Tilsyn, hvortil hans skarpe Blik strax sagde ham, at vi trængte, havde vi hele Dagen igjen-

nem ingen bestemt Fritid. Selv efter Middagsbordet maatte vi bede om „et Kvarter fri“, og det var jo unægtelig at drive det for vidt. Dog bleve vi derfor ikke overanstrengte. Thi til Gjengjæld tog han os med paa sine Spadseretoure i Mark og i Skov, over Grøfter og Gjerder, og langs den stenede Strandbred, op og ned ad Klinter og Bakker. Og hvor streng han end kunde være paa Skolen, tillod han os paa disse ofte lange Toure at gjøre med ham, hvad vi vilde, om det saa var at give ham „Strambux“, som han kaldte det. Det samme fik vi af ham, naar vi krøbe over et Gjerde og derved gave ham Lejlighed til at anbringe et Slag paa Bagdelen. Men paa disse Vandringer førtes ogsaa mangen fornøjelig og lærerig Samtale, hvorved Synskredsen blev udvidet, og det viste sig, at „Alvor og Gammen kan godt sammen.“ For at forlænge Fritiden gik vi gjerne saa langt, det skulde være, og tidt løbe vi omkap med hverandre. Naar han var i godt Humør, og det var han i Almindelighed i fri Luft, og Et eller Andet satte hans Indbildningskraft i Bevægelse, plejede han at gjøre nogle morsomme Tilløb, idet han gned sig i Hænderne.

Moder kaldte os „de Vilde“. Kom vi paa disse Toure op til Bøstrup, saa var det kun paa et Kvarterstid. Vi vare neppe komne op i Frugtræerne, før hans kraftige Røst lød til os: „Drenge, kom nu,“ og saa afsted igjen. Saa fortalte han om Alt, hvad han havde oplevet og set, og mangen god Lærdom og indtrængende Formaning fulgte med i Løbet, og det uden alle Omsvøb, hvert Ord frit og friskt fra Leveren. Men studere skulde vi; det var traditionelt i Familien. Derfor var det ikke efter hans Kogebog, at Fru Leth om Sommeren det første Aar, han var hos os, tog os med til et Besøg paa Nordskov hos gamle Major Sehested, der var gift med hendes ældste Søster, men for os var det en meget fornøjelig Tour.

Den prægtige gamle Sømand, Rasmus Skaarupør, maatte ved denne Lejlighed, som sædvanlig, hente Fruen i sin Baad og derpaa med sin gammeldags Vogn og et Par adstadige Heste selv kjøre os de 5—6 Mil ind i Fyen, ad de ujævne og bugtede Veje, men saa var det ogsaa herlige gamle Folk at komme til.

Hvad der især interesserede os, var dog, at der kom adskillige unge Dragonofficerer fra Odense. Sønnen Hannibal var jo Lieutenant, og paa Væggen hang det smukke Billede af den ældre Broder i russisk Uniform, den krigerisk udseende, men ellers just ikke hæderlig bekendte Ali Sehested, som kort iforvejen havde været paa Egeløkke, og af hvis russiske Tjener vi havde hørt om Krig og Feltslag, hvori han var bleven saaret. Alt dette løb om i Hovedet paa os, og der blev allerede talt om, at vi egentlig burde paa Kadet-Akademiet; — vi vare jo allerede ganske gode Ryttere.

Men den Snak hjalp det ikke at komme med til Hr. Gad! Han vilde nok, at vi skulde ride, og selv red han med os, men — Officerer! Nej! derom kunde der ikke være Tale. Vincens maatte nolens volens igjen til at tage fat paa Latinen, og det kostede ham mange slemme Knubs og bitre Taarer. Jeg var jo allerede et godt Stykke ude over de første Begyndelsesgrunde, og for at hjælpe paa ham aftalte vi et hemmeligt Fingersprog under Bordet: Masculinum, Femininum, Neutrum osv. havde hver sin Betegnelse. Alle Kneb gjaldt, og det i alleregentligste Forstand, idet jeg kneb ham 1—2—3 Gange i Arme eller Ben. Gad holdt forresten meget af den nettede, godmodige Dreng, men det var ham, tror jeg, ordentlig en Hjertesorg, naar vi ikke kunde vor Lectie, og navnlig gik det ud over den arme Vincens i de latinske Timer. Han havde et tyndt Haar og et fint Skind, og begge Dele blev ikke saa sjelden trakteret temmelig barbarisk, saa at jeg en Gang, da jeg ikke kunde udholde at se derpaa, rejste mig lidt trodsig og sagde: — „Tillader De, Hr. Gad, at jeg gaar?“ Han sendte mig et Par Øjne og hævdede Haanden, men betænkte sig dog og lod mig gaa, hvormed Prygleriet holdt op for den Gang. Et helt Aar var gaaet, inden jeg fik min første Lussing, nemlig da jeg begyndte paa den græske Grammatik. Men saavel den som den latinske lærte jeg ogsaa tilgavns, saa at jeg saa godt som slap for Tugtelsener. Skjønt jeg efter min Alder gjorde store Fremskridt i Latin, Græsk og Historie, saa kan jeg dog ikke rose den Undervisningsplan, som blev fulgt. Alle andre Fag bleve nemlig næsten fuldstændig for-

sømte, saa at jeg maatte være glad ved, at der var lagt en bredere Grundvold under min forrige Lærer. Det Værste var, at jeg ganske lod være at regne, som jeg aldrig senere lærte. Til mit 11te Aar havde jeg dog gennemgaaet Cramers Regnebog, til „Rabatregning“ tror jeg, — Noget, som jeg nu kun kjender af Navn. Om Katechismus og Balles Lærebog var der heller ikke Tale; men det var maaske ikke til Skade, da jeg læste Herslebs store Bibelhistorie, og deraf modtog et godt Indtryk. Gad selv var udelukkende Moralist, dog ikke blot i Ord, men fremfor Alt ved sit Exempel, saa at han for mig idetmindste var en „Tugtemester til Christum“. Og i den Henseende skylder jeg ham uendelig meget. Ved sine Samtaler skjærpede han min moralske Sands og aabnede mine Øjne for det Forkerte og Fordærlige i Meget af det, jeg hidtil havde betragtet med Lige-gyldighed, og det kunde haardt gjøres behov. Og skjønt jeg maa bekjende, at det var langt fra, at det Altsammen strax frugtede, saa tør jeg dog nok sige, at dermed begyndte for mig „den gode Strid,“ som først er til Ende, naar Løbet er fuldkomment og Troen bevaret.

Som Prædikant var Gad meget yndet af Folk. Der var sagtens ikke megen positiv Christendom i hine hans første Prædikener, men de vare korte og kraftige og bleve holdte med megen Liv og Varme. Omegnens Folk vidste altid, naar „Hovmesteren“ paa Egeløkke skulde prædike, thi saa blev han nogle Dage forud set og hørte ud paa Bankerne, hvor han talte saa højt og gestikulerede saa ivrig, at der ikke kunde være Tvivl om, hvad der forestod. Høje og Lave kunde nok smile ad de sære Fagter og de naive Manerer, men Alle holdt af ham og havde Respekt for ham. Han gjorde heller ikke mindste Forskjel paa Fornemme og Ringe. Strax efter at være kommen til Langeland havde han saaledes ingen Ro paa sig, før han paa sin Fod fik bragt en mundtlig Hilsen til en ham personlig ubekjendt, fattig Skolelærer i Magleby, 5—6 Mil fra Egeløkke. Den lille Spadseretour endte han fra Løvedag til Søndag, og dermed indfrieede han et Løfte, han havde givet Skolelærerens sjællandske Slægtninge.

Et andet karakteristisk Træk maa jeg dog ogsaa meddele. En Gang var Generalen fra Tranekjær i Selskab paa Egeløkke. Han havde, som bekjendt, sine Fejl, men var iøvrigt i hele sin Fremtræden en særdeles dannet og venlig gammel Mand. Da Gad imidlertid bemærkede, at Hs. Excellence gav Husets Søn et Kys paa Kinden, saa vendte han sig øjeblikkelig til mig og kyssede mig, hvad han rigtignok ellers ikke plejede at indlade sig paa; — men der skulde jo ikke gjøres Forskjel.

Imellem spadserede vi da ogsaa ad Gjenveje og Gangstier til Tranekjær med ham og gjorde korte Visitter paa Slottet og andre Steder i Byen. I hele Danmark gives der neppe en yndigere beliggende Landsby, og paa Grund af Slottet, der dannede et lille Hof, fandtes der den Gang en broget Befolkning af alle Slags Mennesker fra Nord og Syd, deriblandt adskillige Tyskere, af hvilke et Par snurrige Personer et Par Gange om Ugen kom til Egeløkke.

Først lille Wagner, en gemytlig Sachser, som en Tid skulde lære Vincens at spille paa Klaver, hvortil jeg destoværre hverken havde Lyst eller Anlæg. Det var en livlig lille Mand med sorte Krøller, som hang ned over Panden. Han kom altid i en hoppende Gang, snarere løbende end gaaende, med en stor Mer-skumspibe i Haanden, snevre Benklæder og gule Kraver paa Støvlerne, gjerne nynnende paa en Melodi og altid i fortræffeligt Humør. Men kom han til at tale om sin Fødeby Bautzen, saa var det utrolige Ting, han vidste at berette, t. Ex., at der fangede man Karper med Hænderne. Han havde, ligesom flere andre Landsmænd, tidligere været Medlem af et Kapel, som Grev Ahlefeldt havde holdt i sine Vehnagtsdage, men senere maattet opgive. Lille Wagner levede nu af Informationer, men var altfor stolt til at spille ved Bondebryllupper, hvad derimod gamle Eichler og gamle Boldermann gjorde, et Par elskværdige gamle Tyskere, som vare meget populære hos Bønderne, da de begge vare store Komikere, hvis kostelige Mimik morede Bønderne meget, skjønt de ikke forstode deres tyske Viser.

En Modsætning til disse Musikere dannede den stolte Germaner, „Billedhuggeren“ Hr. Qvitschreiber — überschwenglich

fra Top til Taa, en Kunstner, som forsikrede, at han kunde male Solens Nedgang meget skjønnere end Naturen. Det var en Charlatan og Windbeutel af første Skuffe. I Begyndelsen havde han staaet højt hos Greven, hvem han ret heldig havde modelleret. Men han havde ogsaa givet sig ud for at kunne fabrikere Sukker af Roer, og det slog fejl. Nu levede han kummerlig af nogle faa Informationer. Hver Torsdag kom han til Egeløkke for at tegne med Vincens, som dertil aabenbar havde baade Lyst og Anlæg, hvad jeg manglede og derfor ikke deltog heri. Det var nu efter Gads Mening det samme som at spille Tiden, og hver Torsdag var han derfor hel gnaven. Vincens derimod var kisteglad ved den Dag at kunne slippe for den latinske Grammatik og kun bange for, at Hr. Qvitschreiber skulde komme for silde. Til Frøkost Kl. 9 mødte vi hver Morgen i Dagligstuen, hvor Majoren og Capitain Kragh allerede sad i Sophaen. Vi gjorde ufravigelig, i al Munterhed dog, vore 3 Buk for Majoren, hvis Yndlinger vi vare, og han forsømte aldrig at gjengjælde vor Hilsen med et venligt: „God Morgen, Kadetter!“ (Særskilt blev jeg gjerne kaldt „Præsten“). Vi spiste saa vort Øllebrød med Smørrebrød til, og den Morgen havde vi og da især Vincens en utrolig Appetit, da det jo gjaldt om at trække Tiden ud, indtil den store Kunstner viste sig for det længselsfuldt spejdende Blik.

Endelig kom han. Hans Fremtræden var højst pathetisk. De gule Lokker hang ned over Kraven paa hans luvslidte blaa Livkjole med de blanke Messingknapper; i de store Vandstøvler stak Benene med de snevre gule Permissioner og i Haanden en vægtig Knortekæp; — og saa det stolte Blik, som forkyndte en Kunstner, der nedlod sig til at give Informationer! Han og Jørgen Gad ved Siden af hinanden, hvilke Contraster! Om Hr. Qvitschreiber endnu kun dette, at han tilsidst gjorde sig behagelig for sin Værts Datter, forlovede sig med hende og under Paa-skud af at gjøre en Rejse til Wien forsvandt han sporløst fra den langelandske Horizont, — og slap saaledes for at kræves af sin Vært for Husleje og anden Gjæld.

Tegnedagen var Gad, som sagt, lidt gnaven, og naar det

var Tilfældet, tyggede han ubarmhertig sine Negle, der først nu have faaet Lov til at voxer, da Tænderne paa de gamle Dage nægtede deres Bistand! — Men den Dag og hver Dag læste jeg fra Morgen til Aften Latin, Græsk og Historie, og jeg kan ikke sige andet, end at det interesserede mig at læse Cornelius Nepos, Cæsar og Cicero og Plutarchs Kamillus og Themistokles. Og jeg blev saa fortrolig baade med Fædrelands- og Verdenshistorie, at jeg endnu har godt deraf. Hvad jeg lærte, lærte jeg i Grunden mig selv, men under et skrappt Tilsyn.

Hvor mange Romaner og Morskabsbøger have Drengene paa 12—14 Aar nu til Dags ikke slugt? Vor eneste Morskabsbog var den tyske Robinson! — og dog kunde vi ogsaa den Gang drømme og phantasere. Hvor kloge ere ikke Alle nu paa Politik; — det Ord mindes jeg aldrig at have hørt i mine Drengesaar, og jeg var Student, inden jeg begyndte at læse Aviser. Det Eneste, der i de Aar vakte min Opmærksomhed, var den græske Frihedskamp, som jeg første Gang hørte omtale af Morbroder og Degnen i Tryggeløv under et Besøg hos min gamle Mormoder. Og senere læste jeg paa Egeløkke Stabells Rejse til Constantinopel. Elmqvists „Læsefrugter“ saa jeg nok, men fik sjelden Lejlighed til at kigge i. Derimod stjal jeg mig til at læse nogle Blade af Walter Scotts „Fængslet i Edinburg“, som i højeste Grad fængslede mig. Men da Gad igjen tog Bogen under Laas og Lukke, naar han, hvad sjelden skete, lod os ene paa Skolestuen, blev den Kilde til Nydelse indtil videre tilstoppet for mig.

Livet paa Egeløkke var langt fra nogen Idyl, snarere en Roman med rig Afvexling af spændende Scener og komiske Situationer, for en alvorligere Betragtning i sig selv dog tragisk nok. Med vemodblandet Glæde mindes jeg det Svundne. Men alt skal have en Ende, ogsaa disse langelandske Erindringer. Jeg vil derfor nu give en kort Skildring af det, jeg saa og oplevede paa de 2 sjællandske Udflugter, som vi foretog 1822 og 1823 i Selskab med vor gode Lærer.

En Rejse fra Langeland til Skjævinge ved Frederiksborg kunde den Gang ikke gjøres i kortere Tid end 3 Dage, og noget

af den 4de kunde gjerne gaa med! Det var jo ikke videre behageligt at sejle med en aaben Baad de 5 Mil fra Hov til Korsør især for hvem, der var søsyg. Nu vilde man jo ogsaa finde det skrækkeligt at rumle afsted paa de gamle, klodsede Postvogne og det fra Morgen til Aften i et Par Dage. Men det generede ikke os, og hvor meget oplevede vi saa ikke? Den brede og lige „Kongevej“ var det første Nye, vi gjorde Bekjendskab med, men den kunde vi da umulig foretrække for vore langelandske Veje. Saa fik vi Øje paa de kjønne Skader, som Langeland ikke kjender noget til. Og hvor fornøjeligt var det ikke at høre Postillonen blæse og saa at bede i „Krebsehuset“ ved Sorø dejlige Indsøer! Videre frem bleve vi gjorte opmærksomme paa Sigersted Kirke og drømte om Hagbarth og Signe. Og endelig Ringsted og Roskilde Kirker, som vi naturligvis bleve førte ind i. I „Prindsen“ ventede Vognen fra Skjævinge paa os, og Vejen dertil gik forbi Værebro med Frode Fredegodes Høj. Jo! Det var en Rejse, som havde noget at betyde, skulde jeg mene! Det er over et halvt Aarhundrede siden, og dog bevarer jeg endnu levende Indtrykket af alt det Nye, som jeg da fik at se.

Og endelig den gamle Præstegaard med de ungdomsfriske Gamle og de nye Kammerater. Thi foruden sine egne Børn underviste Gads Fader 2—3 andre Dreng, som vare der i Huset, deriblandt min gamle Ven Ph. M. Schlotfeldt, nu Pastor emeritus, samt den kjønne Hans van Aller, der allerede den Gang havde Ord for at være noget flygtig, men Ingen anede, at han som dansk Jægerofficer i Kiel 1848 skulde blive Landsforræder.

Vi vare neppe komne til Skjævinge, før vi med de andre Dreng skulde prøve paa at kjøre Harve, men det var nær gaaet galt for os, da en af os vendte for knapt, saa at Harven kom paa Ryggen af den ene Hest. Paa den Tid pløjede Sjællænderne endnu med 6 Heste for de klodsede gammeldags Plove. Her gjorde vi ogsaa Bekjendskab med de forsorne Kulsviere, i grønne Kofter, med Knæbuxer og det lange Haar strøget tilbage over Nakken. Man sagde om dem, at, naar de kjørte til

Kjøbenhavn, havde de gjerne 5 Vognkjæppe med, den ene til at slaa løs med, naar de fulde og gale kjørte til og fra Kroerne. Af dem lejede vi Heste og rede til Frederiksborg, hvor Christian Gad — den senere Biskop — den Gang var Adjunkt. Jeg erindrer, at den joviale Fader sagde om ham, „at han kunde være bleven Jesuit,“ hvorved han dog kun vilde betegne hans Forstand og Klogskab.

Pram-Gad, som var et elskværdigt og smukt Menneske, var ellers hele Familiens udkaarne Yndling og havde ligesom Faderen en poetisk Aare. Der var en smuk Cousine, den livlige og kloge Line Olsen. Hende tror jeg nok, at den ærlige Jørgen undtagelsesvis syntes godt om; men Pram stak ham naturligvis ud, og deri fandt Jørgen sig uden Spor af Mismod, da han i det Hele taget ikke skjænkede det smukke Kjøn synderlig Opmærksomhed. Rektoren fra Frederiksborg, Professor Bendtsen, var en Dag indbudet til at overhøre alle os Dreng, og det var aabenbart, at Fader og Søn ved denne Lejlighed rivaliserede en Smule. Et smukkere Familieliv og en i sædelig Henseende renere Luft end der i den gjæstfrie Præstegaard skal man lede efter. Det var i Sommerferien, og unge Mennesker strømmede dertil fra Kjøbenhavn, deriblandt ogsaa min Broder Christian, der gjorde mig opmærksom paa den unge Professor H. N. Clausen, som stille og alvorlig spadserede ude i Haven med sin Forlovede, en Søsterdatter af gamle Gad. — „Den Lille!“ sagde jeg. — „Ja, tag Du Dig i Agt for ham. Han er allerede Professor og kan ogsaa komme til at examinere Dig,“ fik jeg til Svar, og det skete ogsaa 10 Aar efter.

Vi kom ligeledes til Kjøbenhavn, hvor vi 'opholdt os 2—3 Dage. Vi Dreng boede hos Admiralinde Lindholm, der var en livlig og klog Kone. Hun tog os med paa en Tour til Dyrehavsbakken, som den Gang med sine mange Telte og en Vrimmel af Mennesker var Maalet for Kjøbenhavnernes landlige Udflugter. Med Gad gjorde vi Visitter hos alle mulige Bekjendte af ham eller os, og da navnlig hos vore forrige Lærere og hos min Broder paa Regentsen. Gad glemte Ingen! Rundetaarn og Børsen interesserede os overordentlig, og paa den gamle Børs med sine

mange Boutikker købte jeg mig en Kniv, en Ridepisk og et Par Sporer, og dermed betegnedes mine daværende Passioner! I det kongelige Ridehus saa vi baade „Dandseren“ og „Springeren“, og jeg fik næsten Lyst til at blive Berider! Frederiksberg Have besøgte vi ogsaa, og som vi sade i Runddelen, bleve vi gjorte opmærksomme paa Oehenschlaeger, der gik rask forbi, i en lysegraa Livkjole kan jeg huske. Paa Tilbagetouren til Skjævinge kjørte vi paa en Bondevogn sammen med Dr. P. Bang (den senere Gehejmerraad), der vilde besøge sin Farbroder, Præsten Bang i Strø, en Fjerdingvej fra Skjævinge. Der i Strø saa jeg hele den Andersenske Familie fra Rosengaarden og navnlig den 12—13aarige Marie Andersen, som et Par Aar senere blev forlovet med min Broder Christian. Hun tog sig allerede den Gang ud som en voxen Pige.

Noget af det bedste var endnu tilbage, idet vi med hele den Gadske Familie gjorde nogle udmærkede Kjøretoure til Helsingør og Kronborg, til Fredensborg med den smukke Have ved Esrom Sø og Nordmandsdalen; til Frederikssund, Jægerspris og Frederiksværk, hvor den gamle Oberst Tscherning senior selv viste os omkring paa de dejlige Bakker ved Arresøen. Farumsø vare vi allerede blevne bekendte med paa Kjøbenhavnstouren.

Tiden nærmede sig, at der skulde tages en Bestemmelse, og Nyborg Skole blev valgt for os. Gad vilde til Færøerne. Sidst i September 1824 fulgte han os til Nyborg, og kort efter blev han Præst paa Østerø, i hvilken Anledning hans Fader skrev disse Linier:

Gak, min elskte Faders Navne,
 Gak, min Jørgen! Did mod Nord!
 Det er stort sit Hjem at savne
 For at tolke Sandheds Ord.
 Gak med Held paa Fjeld og Bølge,
 Gak med Trofasthedens Gud!
 Ærlighedens Løn Dig følge,
 Hvor Du træder ind og ud!

Faa Maaneder efter, i Februar 1825, døde Majoren, 48 Aar gammel, nogle Timer efter at være væltet ude paa Marken ved Toskjæppeskoven, hvor han vilde vise nogle Træer ud. Han blev bragt bevidstløs hjem. Da Vincens og jeg erfarede det,

bestemte vi os paa egen Haand til at tage hjem til Begravelsen og sejlede i en lille Lodsjolle fra Nyborg lige til Egeløkke, hvor man ikke ventede os paa Grund af Aarstiden. To Aar senere, i Foraaret 1827, døde Fru Leth, 50 Aar gammel, i Kjøbenhavn af Typhus. I Bestyrelsen af Gaard og Gods lagde hun stor Forstand og Dygtighed for Dagen, men følte sig ikke lykkelig. Under sit Ophold i Kjøbenhavn — Nørregade Nr. 230, 2den Sal — skriver hun i Vinteren 1826 til min Fader:

„O, kunde De komme til mig paa mit lille Værelse, De skulde se, hvor ensom Deres Veninde her i Hovedstaden tilbringer sine Dage. Jeg deltager i ingen af dens Glæder og Adspredelser; hos mine Sødskende deler jeg min Tid. Den hele Formiddag tilbringer jeg som paa mit Cabinet med at læse og skrive. Mit Humeur vil aldrig mere gjenvinde min fordums Lethed og Munterhed, men min Sjæl nyder Ro, og med Hengivenhed til Gud skuer jeg i min Fremtid.“

Af et andet Brev ses det, at denne mærkelige Kone var inde i Alt, saa hun ved Besked om Indfæstninger og Salg og Afbetaling af Gjæld, kort sagt i den mindste Detail. — Saaledes skriver hun bl. A.:

„Jeg tror, min gode Graae, at det er bedst at opsætte Auctionen til Efteraaret eller efter Høsten paa de Træer, De har været saa god at numerere ved Lohals og tilstødende Vester-Haver og Øster-Huse, i alt 437 Numere, da jeg er dækket med min Termin, saa kan jeg i Foraaret afbarke dem.“

Med stor Kjærlighed og Godhed omfattede hun mig, hendes Plejesøn. Hun skriver saaledes i Januar 1826:

„Her ligger Dit Brev for mig, min søde Frits, som jeg først nu besvarer. Men min Sjæl, som saa kjærlig og moderlig omsvæver Dig, er Dig nær mange Gange daglig, skjønt mine Breve ej bevidne det. Ja, Frits, Du er ogsaa min Søn. Jeg trykker Dig ligesaa varmt og oprigtig til mit Hjerte som min Vincens. Din Flid, Din sædelige Opførsel, Din Fremtids Held skal bidrage uendelig til min Lykke. Maaske, Frits, Gud udkaarer Dig en Gang med Tiden at ho mig nærmere end mine egne Børn, og som en brav og værdig Præst at lukke mine Øjne og modtage min sidste Velsignelse. Naar Du er Candidat, skal jeg virke af alle Kræfter til Din Befordring, men til Færøerne vil jeg ikke have Dig. Saa langt kan jeg ikke fjerne mig fra Dig.“

Den 24de Februar 1827 skrev Fru Leth til min Fader fra Kjøbenhavn, hvor hun havde tilbragt Vinteren, og det var nok hendes sidste Brev til ham:

„Endskjønt De, min gode Graae, ej saa ofte modtager Brev fra mig, er dog min Sjæl og mine Tanker daglig sysselsatte med og nær hos de kjære Fraværende. Tiden iler, og snart er jeg igjen hos dem. Vel glæder jeg mig

at omfavne mine Børn og skue igjen mit yndige Egeløkke. Men jeg føler tillige, at jeg vil føle Savnet af mange Kjære og bytte mit rolige Liv med Uro og maaske med mange Fortrædeligheder. — Jeg har i nogen Tid ej været vel, men jeg lod mig aarelade, og det er bedre. Jeg var saa tungsindig. Jeg tilbagekaldte mig mit svundne Liv, jeg skuede mørk i Fremtiden, og jeg led ubeskrivelig. O, gid mine Dage ej vorde mange.“

Kort efter gik hendes Ønske i Opfyldelse. Vincens og jeg gik paa Skibsbroen i Nyborg for at se efter Postjagten, da hun havde skrevet til mig: „De første Dage i Marts kan I passe paa Postjagten, om jeg er med.“ — Posten bragte Efterretningen om hendes Død. Hendes Lig blev ført til Egeløkke Strand. Vi afhentede det Paaskemorgen tidlig og ledsagede det til Bøstrup Kirkegaard, hvor hun blev begravet, netop som Solen stod op. Moder stod paa Kirkegaarden og tog imod os med Taarer, og Fader talte dybt bevæget ved Graven. Foruden Sønnerne og mig var der kun et Par Andre tilstede. — Det var omtrent en Maaned efter hendes Død.

Den ældste Søn, Kammerjunker Carl Leth, fik efter eget Valg det den Gang saa yndige Egeløkke uden Gjeld, da Steensgaard, som Vincens fik, var noget større og derfor blev behæftet med 16,000 Rds. Gjeld; — i de senere Aar var en Del Gjeld betalt.

Min Fader blev Vincens's Curator og afbetalte i 8 Aar hele Gjelden, opbyggede den faldefærdige Ladegaard og efterlod ved sin Fratrædelse 6000 Rdl. i Kassen til Fortsættelse af Byggeriet, samtidig med, at den unge Ejer i 2 Aar havde gjort en Udenlandsrejse, der kostede 8000 Rdl. Jeg behøver neppe at tilføje, at min ligesaa uegennyttige og retskafne, som kloge og forstandige Fader ikke forlangte eller modtog en eneste Skilling eller nogensomhelst Godtgjørelse for al sin Ulejlighed. Det var en Venskabs tjeneste, som han ydede med Glæde, skjønt ikke uden Ubehageligheder fra den ældre Broders Side, som vilde blande sig i Bestyrelsen, hvad min Fader afviste med Ro og med Bestemthed. Han gjengjeldte saaledes paa en ædel og værdig Maade al den Godhed, der i 8 Aar var vist mig paa det venlige Egeløkke, som jeg altid vil mindes med største Taknemmelighed og Kjærlighed.

(Sluttet).